

מלחמה זעירה. על גלגוליה - מהי?

ללא ספק קיימים יסודות במלחמת גריליה אשר לא פעם יצטרך להשתמש בהם, ולנצלם, גם צבא סדיר; בין אם על ידי יחידות מיוחדות לכך, ובין אם על ידי יחידותיו התקינות. ומחשבתנו הצבאית תת-עשר, כאשר תלמד לא רק דרכי המלחמה הקלסית אלא גם את הדרכים, "היוצאות דופן" של מלחמה "בלתי-סדירה", "זעירה" ו"פרטיזנית".

* *

יש אולי צורך לומר בפתח דבר: אין מלחמה זעירה יכולה להעמיד לעצמה את אותה מטרה נכספת של צבא סדיר, היוצא לדרכו לשם השגת הנצחון השלם בכוחותיו הוא, ולשם זה — "מוצא את כוחות האויב, בא אתם במגע ומשמידים". הלוחם נוסח "מלחמה-זעירה" אינו מחפש את כוחו של האויב אלא את חולשותיו, ולעיתים, מש-תדל לא לבוא אתו במגע כלל. על כן המטרה שלו גם אינה יכולה כלל להיות: השמדת כוחו של האויב — אלא, גרימת נזקים לאויב, למען החלישו.

צבא הפועל באורח המלחמה הסדירה, נוהג לר-כז את כוחו על מנת להכניס את מכסימום מש-קלו למכה ניצחת ומנצחת; ואלו צבא גריליה, נוהג להתפורר על מנת לדקור את האויב במקומות רגישים. במלחמה סדירה שואף הצבא, על מנת לנצח, לקשור קרבות; צבא גריליה, לעתים קרובות, מתחמק מקרבות באשר מענינו להי-מנע מהם. צבא סדיר, פועל בעיקר נגד הכוח החי של האויב — צבא גריליה מוזק לאויב, ברוב המק-רים, על ידי חבלה במתקניו ובתחבורתו. אם נראה את הקרב בתורת צירוף של יסודות האש והתנועה — הרי ניתן לומר, שהצבא הסדיר חזק ללא כל השואה מהבלתי סדיר בכוח אשו; ולעומת זאת התנועות של לחמי גריליה הן חפשיות וזריזות יותר, פחות מוגבלות בשטח ואף גועזות יותר.

הצבא הסדיר, מחמת הרכוזים הגדולים של אנ-שיו ושל נשקו, ובשל צרכיו בהספקת התחמושת לאמצעי האש המרובים, ומנגנון האספקה התחד-בורה שלו, קשור בעורקי התובלה שלו ותלוי בהם, ועל כן, לצבא תקין עורף רגיש דרכי תחבורה רג-יים; ואלו לאיש גריליה, בדרך כלל, אין "חזית"

ההגדרה ב"אנציקלופדיה בריטניקה" למונח Guerilla היא קצרה: "מונח שמשמשים בו כר-גיל בשביל להגדיר מלחמה המנוהלת על ידי כנר-עיות בלתי סדירות ובלתי מאורגנות".

הגדרה זו, אמנם, איננה אומרת הרבה — אבל ה"אנציקלופדיה" לא הסתפקה בהגדרה קצרה זו. אחרי ההגדרה בא מאמר ארוך המשתרע על מספר דפים. שם המאמר הוא: "מדע המלחמה הזעירה". המאמר כולו — ציטטה ארוכה (יותר נכון: מס-ער ציטטות מקובצות), מאת לורנס. המאמר, מבלי שינהג דוקא לפי ההגדרה שבפתח הערך באנציקל-ופדיה, מכניס אותנו ישירות ל"מטבח" של האס-טרטגיה והטקטיקה של הגריליה, ומבחינה זאת עולה על כל הגדרה אפשרית.

לורנס אומר על עצמו: "יהיה זה ברור שניהול הצבא (Generalship) לפחות במקרה שלי — לא היה אינסטינקטיבי, אלא בא דרך ההבנה, לימוד מאומץ ורכוז המחשבה". בעבר, ציין את רוב מפק-די הגריליה הקו ההפוך; ברוב המקרים היו אלה אנשים מחוננים, אם אפשר להתבטא ככה, בכש-רון פרימיטיבי, אשר יסודו באינסטינקט. בחושים. על כן הגדרה זאת של לורנס עשויה לשמש נקודת-מוצא נוחה, שעה שרוצים להבהיר מושגי היסוד של גריליה ולנסות למצוא את חוקיה של המלחמה הזעירה, — אותה מלחמה אשר למבט ראשון נד-מה שהיא מתנהלת ללא חוק וסדר.

יצוין כי השטח בו פעל לורנס היה מיוחד במי-נו — שטח מדברי. גם החומר האנושי שעמד לר-שותו היה בלתי רגיל — בידואי המדבר. אמצעי התנועה שלו היה הגמל, "ספינת המדבר". על כן, עם כל נכונות הגדרותיו כשלעצמן — יש תווא מגיע לקיצוניות מסוימת, בהפריזו בהסקת המסקנות בהתאם לאותם התנאים דוקא בהם פעל הוא עצמו; ונצטרך במדור זה לנתח את הלקח של עוד ועוד שטחי פעולה פרטיזניים אחרים ושונים: בהרים וביערות, בשטחי ביצה, בערים וכפרים, ועם חומר אנושי שונה (ספרדים, יונים, סרבים, רוסיים למ-של) על מנת שנדע להגדיר את המשותף שבלקח כל הפעולות הללו, תוך ראית השונה והמבדיל שבהם, המחייב הפרשים גדולים בשעת הסקת המס-קנות.

ואין "עורף". הפתגם העתיק: "הכל אשר לי — אתי אשא", לזה שואף הפרטיזן. לעתים קרובות יקרה כי קל יהיה למצוא את צבא האויב, אך קשה לנצחו. את הפרטיזן קשה למצוא — אך משנמצא, הרי ברוב המקרים, כמוהו כמנוצח. צבא סדיר נעזר אמנם בהפתעה, אך סומך בעיקר על כוחו. צבא בלתי סדיר נעזר אמנם, מעט מאד, בכוחו המועט, ופועל תמיד תוך הפתעה.

התקפה והגנה

אין צבא, ואפילו התוקפני ביותר, שאינו נזקק גם להגנה; ואין כל הגנה יעילה שלא יהיו בה גם יסודות של התקפה. לצבא בלתי סדיר נשק אחד — התקפה. כאשר הלוחם הפרטיזני נאלץ להתגונן, תוך ריתוק לעמדותיו, הריהו אבוד.

צבא הרוצה לנצח רואה במצב של הגנה מצב זמני והוא מבקש בהגנה שני דברים עיקריים: גרימת מכסימום אבידות לתוקף, ורוח זמן (על ידי קשירת כוחות האויב והיפוי על שטחים) למען התכונן להתקפה — אשר רק על ידה אפשר לו לנצח. והנה, אף על פי שצורת הקרב היחידה של צבא פרטיזני היא הצורה התוקפנית הרי מטרתה היא זהה מבחינת תכליתה (ברוב המקרים) עם המטרה של הגנה צבאית: גרימת קרבנות לאויב ורוח זמן בשביל הצבא. כך נפגשים, לעתים, היפוכים סקטיים במטרה סטרטגית אחת.

בין צבא פרטיזני לסדיר

צבא פרטיזני, כרגיל, (ויש מקרים יוצאים מהכלל) איננו צבא עצמאי; הוא מועיל ביותר, כאשר הוא פועל בקשר בלתי אמצעי, או בקשר כל שהוא — עם צבא סדיר. כאשר צבא פרטיזני פועל עצמאית הרי, בדרך כלל, אינו מעמיד לעצמו מטרות צבאיות מובהקות — אלא, (כמו כנופיות המופתי בהתקפות על הישובים ודרכי התחבורה היהודיים) מטרות הפגנתיות ופוליטיות.

לא תמיד קשור צבא בלתי סדיר בפעולתו קשר ישיר בצבא כל שהוא — ישנם מצבים בהם הוא מתקשר עם צבא כזה רק במרוצת הזמן, — וקשר כזה מתהווה, תחילה, עקב עצם קיומו ופעילותו של חיל בלתי סדיר, אף על פי שפעילותו זאת לא סומנה לו, ולא הותאמה למפרע, ע"י מרכז צבאי כל שהוא. אחת הדוגמאות: פעולות הפרטיזנים היונים והיוגוסלביים, והמאקיי הצרפתיים בזמן ה"מלחמה העולמית"; כל אלה, לו נשארו לבדם, לא

היו יכולות להיות לפעולותיהם תוצאות צבאיות מכריעות, אבל משנתקרבו הרוסים אל תחומי הבלקן, ומשנכנסו האנגלים ליון, הושגה התוצאה — הפרטיזנים גרמו אבידות לאויב והרויחו לצבאות הסדירים זמן ושטח.

גם פעולות ה"צינדיטים" של וינגייט — הועלתן תן התבטאה בראש וראשונה ברוח זמן לצבא הסדיר העיקרי, להתכונן למסע המלחמה המכריע נגד היפנים — פעולתם היתה, איפוא, פעולת עזר.

יעילות ביותר הנן פעולות בנוסח פרטיזני כאשר הן עומדות בקשר בלתי אמצעי עם הצבאות שהיו קשורים בהן. לדוגמא: כאשר לצבא שלנו, שפעל בגליל העליון, נחוץ היה רוח זמן לשם היערכות והכנות, באה פעולה של יחידת "יפתח", בנוסח מלחמה זעירה, כשפלגה מתוכה פשטה מעבר לירדן והרסה את מחסני התחמושת, חלקי מכונות, בגדים וצרכי אכל של הצבא הסורי, — והשיגה את המטרה. במובן זה, מבחינת המטרה והתוצאה, הרי יש דמיון בין פעולה זו למבצע בקנה מדה הרבה יותר נרחב, במלחמת העולם השנייה, כאשר העיר בירו הרוסים, דרך קוי האויב, בחזית מוסקבה, יחידה גדולה, דיביזיה בערך, של פרשים קוזקים (בפיקודו של דובטור) שפשטו בעורף האויב, הפריעו להכנותיו, ועל ידי זה הרויחו זמן לכוחות הרורסיים העקריים להתכונן לקרב על מוסקבה.

השימוש בכוחות בלתי סדירים על ידי צבאות סדירים בא בעיקר מתוך ה"רנטביליות" של פעולות אלה: על ידי כוחות קטנים ביותר משיגים כאן תוצאות, אשר, באורח פעולה "סדיר", היו מצריכות, להשגת אותה התוצאה, השקעת כוחות בממדים הרבה יותר נרחבים.

תפישתו המקורית של לורנס

הנהגה בקוים כלליים שיקולו של לורנס בקשר לתפקיד שנמסר לו: כיבוש עיר הקודש מדינה בעזרת הברזאים של פייסל (הזמן הוא מלחמת הער לם הראשונה, כאשר הבריטים חדרו אל מעבר לאזור סואץ, ופתחו במלחמתם לכיבוש ארץ ישראל וטוריה).

פייסל ניסה לתקוף את מדינה על ידי אנשי השבטים שלה, ובעזרת סוללה של 4 תותחים מיושרים. הלך שלמד מהתקפה זו היה שבלי אמצעים טכניים העולים בהרבה על אמצעי ההגנה, ובלי חיילים שאומנו על פי כל חוקי האימון הצבאי, אין לכבוש עמדה מבוצרת. פייסל התחיל לאמן חלק מאנשיו למלחמה סדירה, האנגלים אמנם הבטיחו עזרה, אבל היה ברור שלמען הבטחת ההצלחה בנ"סיון לכיבוש מדינה דרושים לעזרה לפחות בריגדה בריטית שלמה, ומספר ניכר של תותחים. ובזמן ה"הוא לא יכלו הבריטים להפריש כוח זה. בהיות וכל זה לא עמד לרשותו של לורנס, החל מתעמק בניתוח תפקידו, והגיע למסקנות מענינות מאד: "על פי חוקי המלחמה הסדירה, כוחו של האויב מרוכז בנקודה מסוימת, על כן הדוקטרינה מחיבת לתקוף באותה הנקודה" — אבל הוא שאל את עצמו: "מה תועלת תצמח מזה? הנה יושבים במדינה קרוב ל-10,000 תורכים ועוד כחמשת אלפים עוסקים בהספקה ובשמירה על קו האספקה — אילו לקחנו שבי היו עולים לנו — במצרים — במזון ובשמורים לעשרת אלפים חיילים אלה; ומאידך, אילו הצלחנו ללחוץ עליהם ולגרשם צפונה, לסוריה, היו מצטרפים לגיס הראשי החוסם דרכנו בסיני. מכל הבחינות מוטב להניחם באשר הנם, והלא הם נותנים ערך למדינה ורוצים להחזיק בה. ניהא להם! נקודת התורפה אצל התורכים היא בעית האספקה — למה לא להכריחם, איפוא, לספק את צרכיהם של מגיני מדינה, ולהקשות על האספקה הזאת? קו מסילת הברזל בין מדינה ודמשק ארכו כ-800 מיל (1300 קילומטרים), ואפשר בכוחות קטנים, אבל ניידיים מאד, לתקוף את המסילה לכל ארכה — פעם בכאן, ואחרי ימים מעטים — מאות מילין מהמקום הראשון. הישג אידיאלי לגבינו היה מצב בו יונח למסילה של התורכים לפעול בדוחק, — אולם רק בדוחק כזה, שלא יתיאשו ויתחילו לסגת — אלא ע"י מהלומות פה ושם, להשמיד פעם רכבת, פעם לפוצץ גשר, ופעם לתקוף תחנה. באופן כזה, למעשה, יהיה כל הכוח התורכי, בלי שיותקף על פי כל הכללים, שובי בידי עצמה, ותוך קרבנות וק-

שיים יקבל אספקה במשורה ממחסני העוני התורכיים".

כשהיא מוצגת לעומת הצעותיהם של אנשי צבא סדירים, שנשו לפעול על פי הנוסחה המקובלת: "מצאת את האויב — תקוף אותו והשמידו", הרי גישתו של לורנס מבליטה ומגבשת את ההבדלים בין אותה שיטה "סדירה" לבין השיטה "הבלתי סדירה" והמשוחררת מן המוסכמות.

במקום אחר (בקשר לכיבושה של עקבה) מסכם לורנס את מאזן האבידות שלו ושל האויב לעומת סיכום אבידותיהם של הבריטים בניסיונותיהם לכבוש את עזה. ה"בלתי סדירים" שלו הצליחו להרוג, או לקחת בשבי, 1700 תורכים, כשאבדותיהם הם — שני ערבים בלבד. אותו מספר אבידות עצמו נגרם לתורכים במערכה על עזה, אולם לבריטים עלה הדבר ב-3000 הרוגים, פצועים ונעדרים.

החלק זמנן של פעולות פרטיזניות?

שעה שנבחון את אפשרויות הפעלתם של כוחות נוסח "מלחמה זעירה" בתקופתנו אנו, נראה כי לפי טיב מטרותיהם משמשים ה"בלתי-סדירים" בעיקר לתפקידי-עזר; אבל השפעתם על שדות הקרב העיקריים יכולה להיות חשובה מאוד בתוצאותיה. השפעה זו מושגת במעט קרבנות ועל ידי הפעלתם בקרב של יסודות-כוח, אשר עקב מצבם (המצאם בעורף האויב) ותכונתם (היותם בלתי מאומנים או מאומנים למחצה), לא הובאו בחשבון לשרות לוחם בשורות חיל-הצבא העיקרי.

אכן, כל נשק חדש שמופיע משפיע לא רק על הטקטיקה הכללית, אלא גם על הטקטיקה המיוחדת של פעולות פרטיזנים מזה, ושל הפעולה ה"אנטי-פרטיזנית" מזה; והוא מחייב תמיד לחפש את אמצעי-ההנגד לעומתו: בכלי-זין, בארגון ובטכסיס. היה זמן קצר כאשר חשבו כי האוירון ישים קץ לאפשרות של פעולות פרטיזניות, ע"י שיגלה את התנועות, וכן את חנייתיהם הקבועות ומקומות המחסה של חבורות פרטיזנים. אבל לא כן היה. בדיעבד, ידעו הכוחות שפעלו ב"נוסח פרטיזני" למצוא לעצמם מחסה והסוואה מתאימים — ידעו לנוע בלי לות, לנצל יערות ומחפה צמחיה, ידעו לצלול בתוך גושי אוכלוסין וידעו, ביחידות קטנות, להבלע בשטחים נרחבים, אדרבה: "האוירון הוא שאיפשר קשר בין חיל-הצבא העיקרי ליחידות ה"מלחמה הזעירה" בעורף האויב — האוירון הצניח אספקה, הביא תגבורות, בעיקר במפקדים, מדריכים ומומחים מקצועיים — הוציא פצועים וסיפק צר-

אספקה, שיטות הסברה, שיטות קשר, ואף הוק-
מו מטות ראשיים מיוחדים לניהול הפעולות הפר-
טיזניות ממרחקים, תוך תיאום למגמות האופרטי-
ביות הכלליות של הצבא הסדיר אליו נספתו.

*
*

לנו יש ענין מיוחד בלימוד הבעיה של מלחמה
בלתי סדירה. סבה אחת היא שאויבינו פעלו בעבר —
ואין בטחון שלא יפעלו בעתיד — בשיטות מעין
אלה; יש ויש לחשוב גם על פעולות נגד בבוא
הצורך. הוכח מזמן שאחד האמצעים היעילים במל-
חמה נגד כנופיות הוא „כנופיות נגד“. עם זאת אין
גם מן הנמנע כי בשל אופיה של זירת הקרב שלנו,
מחד — ובשל העובדה כי אין באפשרותנו לחשוב
על מלחמת הכרעה על ידי כובד מספרנו, או כובד
אמצעינו הטכניים בלבד, מאידך — נצטרך אולי
לנצל אף את אמצעי העזר הזה, של מלחמה בלתי-
סדירה. אכן, בתנאי כי מלחמה „בלתי סדירה“ זו תהא
מסודרת ומאורגנת היטב בכדי שתוכל למלא את
שליחותה: להשיג חסכון בכוחות ולהקל על הצבא
הסדיר במלוי תפקידו — הכרעת האויב בשדה הקרב
העיקרי.

כיום אחרים. מיועדנו וינגייט, היה הראשון שניצל
את הממד השלישי, בעזרת אוירונזיה, למען קשור
קשר אמיץ ליחידה גדולה, שפעלה בעורף האויב
כגוף צבאי עצמאי, עם הבסיס הקבוע שמאחרי הח-
זית הסדירה.

בעבר היו התנועות הפרטיזניות ספונ-
טניות מעיקרון. כאלו היו הספרדים שפעלו נגד צבא
נפוליון, וסייעו — בהתחלה שלא בידיעתם —
לצבא הספרדי הסדיר ואח"כ לצבאו הבריטי של
ולינגטון. כאלה, בחלקם, היו גם הפרטיזנים הרוסים
מאנשי הכפרים, שפעלו נגד צבא נפוליון, אף הם —
בצידן של פלגות הפרשים הקלים והקוקים שהופי-
רשו מקרב הצבא הסדיר לפעולה בתור „פרטיות“
באגפי עורק התקדמותם ונסיגתם של הצרפתים. גם
בימינו, בארצות הכיבוש של הגרמנים, צצו תנועות
התנגדות, אשר יש ופעלו ללא קשר עם מרכז כל
שהוא. אבל יותר ויותר, אם גם בהדרגה, חדרה לה-
כרתם של ראשי הצבאות, במזרח ובמערב, המחש-
בה שיש לכוון, ואולי גם להכין למפרע, את היחיד-
ות הפעילות בעורף האויב בתכסיסי המלחמה הבל-
תי סדירה. כתוצאה מכך, נוצרו מרכזים מיוחדים,
בתי ספר מיוחדים, עובדו שיטות אמון, שיטות

ד.ב

גריליה - „אנטי גריליה“

מה שהספרדים בצעו היו מעשי גבורה בודדים, וכן הטרדה
מתמדת וגרימת נזק לכל תנועות הגייסות הצרפתיים, ומלחמה
ב„זעיר אנפין“, המכונה מאז בשם הספרדי, מלחמת גריליה.
הנס ד'ורנינג „תולדות העולם“,
חלק 4: „העת החדשה“.

א

להגדירן ללא כל הסוס כטקטיקה נוסח גריליה.
מאז שנת 1900 לחמו מלחמות גריליה, יש ואף
נצחו בהן, הבורים ואחריהם הסרבים, בולגרים ומ-
קדוונים, רוסים ואוקריינים, ערבים, איראן, סינים,
גרמנים, ספרדים, איטלקים, חבשים, יוונים, יר-
גוסלבים, פולנים, צרפתים, בלגים, אלבנים, פילי-
פינים, אינדונזים, בורמזים, ויטנאמים, הודים ויהוד
דים, — ועוד עמים רבים אחרים; וברבות מן המל-
חמות הנ"ל הופעלו גם כלי הנשק החדשים ביותר.
אפשר היה אולי לשער שהאלחוט, הטנק והמטוס
יורידו מעל הפרק את האפשרות לניהול מלחמת
גריליה; ואלו אשר קרה — היה ההפך מזה.
מטוסים הובילו ללוחמי הגריליה מפקדים ומדריכים,
נשק, תחמושת, ציוד, מזון, כסף וזהב, בדיוק לאותם

מלחמות גריליה ונהול מלחמת גריליה גברו במח-
ציתה הראשונה של המאה שלנו כמדה מפתיעה למ-
רות ההנחה הרווחת — המובעת תכופות אף בחוגי
ידענים צבאיים — שתור הגבורים של החייל הרגלי
הפשוט (והרי אנשי הגריליה כאלה הנם) חלף ואיבנו.
מספר ניכר של ארצות אסיאתיות, אינדיאיות ואפ-
ריקאיות שמשו, לא פעם, במרוצת מחצית מאה זו,
זירות למלחמות דמים — מלחמות בין-עמים ומל-
חמות אזרחים — בהן כנופיות ויחידות קרב בלתי
סדירות ה„בלתי חוקיות“ מלאו תפקידי קרב חשר
בים, ולעתים תרמו אף תרומה מכרעת לנצחון הסו-
פי. יתר על כן, חילות סדירים מובהקים, נקטו
והפעילו לעתים צורות קרב, אשר אפשר